

Дайджест до Дня української писемності та мови

День української писемності та мови – свято, яке щороку відзначається в Україні 9 листопада. За православним календарем – це день вшанування пам'яті преподобного Нестора-Літописця, якого дослідники вважають засновником писемної української мови.

Колись цього дня віддавали до школи дітей. Батьки зі школи йшли до церкви та ставили свічку перед образом преподобного, вірячи, що він допоможе дитині вивчитися. І, що головне, вчитися все життя багато, старанно і завжди. Адже «користь від цього є велика», бо «Хто вчиться змолodu – не зазнає на старість голоду».

Традиційно, в День української писемності та мови покладають квіти до пам'ятника Несторові-Літописцю, відзначають найкращих популяризаторів українського слова, заохочують видавництва, які випускають літературу українською мовою, проводять регіональні тематичні конкурси тощо.

Вебліографія до Дня писемності та української мови.

Данилюк Н. Мовна картина світу в поетичних текстах збірки Лесі Українки "На крилах пісень" / Н. Данилюк // Українське мовознавство. – 2017. – Вип. 1. – С. 63-78. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Um_2017_1_8.

Розглянуто художньо-виразові засоби творення мовної картини світу в поетичних текстах Лесі Українки. Як джерело використано лексикографічну працю "Словник мови Лесі Українки (на матеріалі збірки "На крилах пісень" у 2 ч. (Луцьк, 2012, 2016). Мовну картину світу Лесі Українки змодельовано на основі мікроконтекстів із ключовими словами-іменниками. Її формують назви осіб за родинними стосунками, найменування рослин, тварин і птахів, небесних світил, змін у природі, географічних об'єктів, житла, предметів побуту, прикрас, обрядових дійств і їх учасників, абстрактних понять.

Пуряєва Н. Особливості мови першого українського молитовника / Н. Пуряєва // Українська мова. – 2017. – № 2. – С. 27-39. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2017_2_5.

Проведений аналіз мови «Молитовника для руського народу» І. Пулюя (Відень, 1871) дає змогу зробити висновки про прагнення перекладача втілити концепцію нової української літературної мови, яка б органічно поєднувала її два регіональні варіанти наддніпрянський і галицький. Саме такий підхід був згодом реалізований і в перекладі Біблії, над яким І. Пулюй

працював разом із П. Кулішем. Так, мова «Молиovníка» поєднує риси різних українських говорів (північних, південно-східних та південно-західних). Вплив П. Куліша помітний і у використанні мовних засобів для створення високого стилю, відповідного для богослужбових, молитовних текстів (насамперед архаїчних форм та лексики, яким надавав перевагу письменник)

Кредатусова Я. Мовні інновації – аббревіа́теми в сучасній словацькій мові (у порівнянні з українською) / Я. Кредатусова // Українська мова. – 2017. – № 1. – С. 77-91. – Режим доступу: <http://bit.ly/2zom94E>.

У статті розглянуто нові аббревіатури (аббревіа́теми) в сучасній словацькій мові у порівнянні з українською мовою, проаналізовано відношення, в які вони вступають з іншими мовними одиницями на фонемному, морфологічному, лексичному, словотвірному, синтаксичному й стилістичному рівнях системи мови. Особливу увагу звернено на способи творення аббревіатур та їхню відповідність чинним словотвірним нормам (дериваційним правилам) словацької мови, умови їхньої лексикалізації та спектр функціонування.

Єрмоленко С. Експресивний потенціал української мови в листах-розмовах Тараса Шевченка / С. Єрмоленко // Українська мова. – 2017. – № 1. – С. 18-28. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2017_1_4.

Статтю присвячено лінгвостилістичному аналізу текстів Шевченкових листів. Листи Т. Шевченка становлять важливе джерело вивчення емоційно-експресивного потенціалу української мови, оригінально трансформованого в індивідуально-авторському епістолярному стилі. Увагу сконцентровано на усно-розмовних експресемах як домінантній ознаці листовного спілкування автора. Органічна настроєність Шевченка на форму листа-розмови мотивує виразні стилістичні функції розгортання тексту. У структурно-мовній будові листів-розмов (лексично-словотвірних, фразеологічних, синтаксичних, текстово-змістових складниках) виявлено ознаки емоційного інтелекту, почуттєвої домінанти мовомислення автора. Запропоновано методику поєднання змістових мотивів (мотив рідної мови, туга за рідним краєм, щирість ставлення до адресатів тощо) з виявленими у досліджуваних текстах уснорозмовними експресемами. Невіддільною ознакою листів-розмов є також стилістичні маркери поетичного мовомислення, що сприяють естетизації розмовних елементів.

Мовчун Л. Українська рима в системі мови і в мовній практиці / Л. Мовчун // Українська мова. – 2017. – № 2. – С. 84-97. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2017_2_10.

Запропонована систематизація римових функцій урахує лінгвальну природу рими. Введено й обґрунтовано поняття сполучної, прагматичної,

креативної, верифікаційної гіперфункції, персуазивної, орнаментативної, екземпліфікаційної функцій та описано роль рими в мові й мовленні.

Сюта Г. Поетика і прагматика Шевченкових цитат у сучасній українській мові / Г. Сюта // Українська мова. – 2017. – № 2. – С. 62-74. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2017_2_8.

Висвітлено проблему реінтерпретації цитат, засвоєних українською мовно-літературною практикою із поетичних текстів Тараса Шевченка. Продемонстровано, що це активні змістотвірні й оцінні одиниці, носії лінгвокуль турної інформації. Простежено їхню лінгвокогнітивну специфіку й контекстну прагматику. Акцентовано, що Шевченкові висловлення мають додаткову, порівняно з іншими, функцію ментальної консолідації української поетичної і – ширше – літературної мови.

Зарінова М. Мовна дискусія кінця 19 – початку 20 століть і формування літературного стандарту / М. Зарінова // Культура слова. – 2016. – Вип. 84. – С. 179-187. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kuls_2016_84_22.

У статті розглянуто питання мовної дискусії кінця XIX – початку XX століть у контексті суспільно-політичних подій. Звернено увагу на теоретичні настанови письменників, науковців, суспільних діячів щодо статусу і шляхів розвитку української літературної мови та тенденції мовної практики, зокрема явище варіантності, формування лексики.

Єрмоленко С. Думки понад часом / С. Єрмоленко // Культура слова. - 2016. - Вип. 84. - С. 9-13. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kuls_2016_84_3.

У статті розглянуто міркування М. С. Грушевського про значення виробленої літературної мови для розвитку національної культури, освіти, науки.

Селігей П. О. Сказати багато небагатьма словами (стислість як норма наукового стилю) / П. О. Селігей // Мова і культура. – 2015. – Вип. 18, т. 4. – С. 56-62. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2015_18_4_11.

У статті обґрунтовується стислість як фундаментальна комунікативна якість наукового мовлення. Лаконізм викладу відповідає як природі наукового пізнання, так і інтересам читача. Показано, як відомі письменники й учені досягали стислості своїх текстів.